

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ COVID-19

ORGANISING THE TRAINING PROCESS OF CIVIL SERVANTS USING DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES IN A COVID-19 ENVIRONMENT

Біленька К.С.,
студентка VI курсу факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського

Василенко А.А.,
студентка III курсу факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського

Васечко Л.О., к.ю.н.,
доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського

Державна служба – одна з тих професій, яка вимагає професійних навичок, умінь, знань та переконань. Виконання державними службовцями завдань і функцій держави на професійній основі має супроводжуватися професійним навчанням.

Навчання є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави (Закон України «Про освіту»). Метою державної служби є набуття та вдосконалення професійних знань, умінь та навичок державними службовцями, головами місцевих державних адміністрацій, їх першими заступниками та заступниками, посадовими особами місцевого самоврядування, що забезпечує відповідний рівень кваліфікації для їхньої професійної діяльності.

Форми здобуття освіти для професійної підготовки державних службовців поділяють на очну, дистанційну, мережеву, змішану, дуальну та форму на робочому місці. Актуальною наразі є дистанційна форма навчання. Положення про організацію дистанційної форми навчання існувало ще з 2013 р. і містило у собі загальні рекомендації з організації, забезпечення та технологій дистанційного навчання. На етапі глобальних трансформацій, що відбуваються в усіх основних сферах державного і суспільного життя з 2020 р. в умовах загрози поширення коронавірусної інфекції, більшість навчальних закладів за рекомендацією МОН України ухвалили рішення про перехід на дистанційне навчання. Освітні організації змушені працювати дистанційно з метою зниження ризиків поширення коронавірусу. Один із ключових моментів дистанційного навчання – це запровадження правил, зокрема розробка питань, тестів і вправ для моніторингу навчального процесу та надання зворотного зв'язку. Слід зазначити, що загальні принципи дистанційного навчання не можуть бути аналогічно застосовані у системі перепідготовки державних службовців. У статті проаналізовано організацію навчального процесу державних службовців із використанням технологій дистанційного навчання.

Ключові слова: службове право, підготовка державних службовців, форми здобуття освіти, дистанційне навчання, COVID-19.

Public service – one of many professions that require professional skills, abilities and knowledge, convictions. The performance by public servants of the tasks and functions of the state on a professional basis should be accompanied by professional training.

Learning is the basis of intellectual, cultural, spiritual, social, economic development of society and the state (Law of Ukraine “On Education”). Its purpose is the acquisition and improvement of professional knowledge, skills and abilities by civil servants, heads of local state administrations, their first deputies and deputies, and local self-government officials, which ensures an appropriate level of professional qualification for their professional activities.

Forms of obtaining education for professional training of civil servants are full-time, distance, network, mixed, dual and on-the-job. The actual form nowadays is the distance learning form. The Regulation on the organisation of distance learning has existed since 2013 and includes general recommendations on the organisation, provision and technologies of distance learning. At the stage of global transformation taking place in all major areas of public and social life from 2020, under the threat of the spread of coronavirus infection, most educational institutions have decided to switch to distance learning on the recommendation of the MES of Ukraine. Educational institutions forced to work remotely in order to reduce the risks of the spread of the coronavirus. One of the key points of distance learning is the establishment of rules, namely the development of questions, tests and exercises to monitor the learning process and the provision of feedback. It should be noted that the general principles of distance learning cannot be equally applied to the retraining of civil servants. In this article, we consider an analysis of the organisation of the training process of civil servants using distance learning technologies.

Key words: service law, training of civil servants, forms of education, distance learning, COVID-19.

В умовах сьогодення з початку поширення пандемії COVID-19 триває активний пошук нових форм і методів надання послуг у сфері освіти. Важливою стала необхідність забезпечити виконання програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації у режимі як реального, так і відкладеного часу. Очевидно, що використання дистанційного навчання сьогодні дуже поширене.

Окремої уваги заслуговують питання законодавчого врегулювання процесу дистанційного навчання державних службовців; готовність слухачів отримувати освітні послуги в онлайн-форматі; необхідність пристосування навчальних програм, форм і методів подачі матеріалів до нових форм навчання; запровадження сприяння, стимулювання до підвищення кваліфікації, проходження дистанційного навчання; зрештою єдині критерії перевірки знань.

Питання нормативного забезпечення дистанційного навчання державних службовців висвітлювали у своїх працях такі науковці, як: О. Пархоменко-Купецький, С. Жарая, В. Іваха, К. Герасимюк, О. Лавренова, Н. Жевакіна, В. Олексенко, та інші.

Метою статті є аналіз сучасного стану навчального процесу державних службовців із використанням технологій дистанційного навчання в умовах COVID-19.

Більшість державних службовців у 2020 р. адаптувалися до нових обставин проходження навчання та підвищення кваліфікації в умовах COVID-19. Таку можливість надає дистанційне навчання, яке здатне забезпечити ефективну управлінську діяльність державних службовців через системність, актуальність, постійну модернізацію й адаптацію до сучасних умов існування.

Наразі немає одностайної думки серед науковців щодо тлумачення поняття «дистанційне навчання». Водночас, згідно з нормативним визначенням, «дистанційне навчання» – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок та способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається переважно через опосередковану взаємодію віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Наказом Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 р. № 466 було затверджено «Положення про дистанційне навчання» (далі – Положення), в якому визначено, що метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг за допомогою застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального та майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, приналежності до партій, ставлення до релігії, віри, стану здоров'я, місця проживання, відповідно до їхніх здібностей [1].

Це Положення поширюється на дистанційне навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, професійно-технічних навчальних закладах, вищих навчальних закладах, закладах післядипломної освіти та структурних підрозділах вищих навчальних закладів, наукових та освітньо-наукових установ, які здійснюють післядипломну освіту.

Відповідно до п. 2.1 Положення дистанційне навчання реалізується за допомогою:

- застосування дистанційної форми як окремої форми навчання;

- використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання у різних формах.

Дистанційне навчання реалізується за допомогою технологій цифрових інструментів. Тобто отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному чи асинхронному режимі.

Аналізуючи сучасний стан впровадження дистанційної освіти державних службовців, можна констатувати: незважаючи на те, що дистанційна освіта сьогодні є якісно новим, прогресивним способом здобуття освіти, з огляду на можливість сучасних інформаційних технологій, механізм реалізації цього виду професійного навчання майже відсутній. Зазначимо, що Закон України «Про державну службу» не визначає цей вид професійної підготовки. Також немає відповідних нормативних документів, які визначають порядок або характеристики апарату дистанційного керування навчанням державних службовців. Серед нормативних актів можна виокремити Правила про дистанційну освіту, але такий закон визначає порядок дистанційної освіти на всіх рівнях у галузі загальної освіти [2]. Проте через особливості підвищення рівня професійної підготовки державних службовців застосування цього закону не є доцільним.

Організація підвищення кваліфікації державних службовців регулюється такими нормативними актами:

- Постановою Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 106 «Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад»;

- Наказом Нацдержслужби України від 26 листопада 2019 р. № 211-19 «Про затвердження Порядку організації підвищення кваліфікації державних службовців, голів

місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування»;

- Наказом Нацдержслужби України від 13 березня 2020 р. № 38-20 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення та оформлення програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад».

Відповідно до вищезазначених актів організація підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання передбачає дистанційні заняття, самостійну роботу учасників професійного навчання та контрольні заходи. Дистанційне навчання може проходити у формі лекцій, семінарів (вебінарів), практичних занять, індивідуальної ситуаційної обізнаності, групових та індивідуальних дискусій (включаючи онлайн-форуми) тощо. Однією з форм організації навчального процесу в системі дистанційного навчання є проведення відеолекцій в режимі онлайн у локальній мережі з використанням інтернету. Записи дистанційних лекцій і формування банку відеолекцій здійснюються у таких програмах, як Zoom, Skype, Moodle.

Навчальний процес державних службовців і підвищення їхньої кваліфікації забезпечені системними, інструментальними програмами та пакетами прикладних програм (MS Windows, Skype, MS Word, MS Excel, MS Access, MS Power Point, Microsoft Office Publisher, Acrobat Reader DC, Microsoft Project тощо).

Безперервна комп'ютерна підготовка складається з різних видів робіт: 1) із виконання практичних завдань за окремими темами з використанням інформаційних систем і технологій, наприклад системи автоматизації документообігу «1С: Документообіг», системи автоматизації доступу до баз даних і знань, а також розв'язання конкретних професійних завдань. Практичні завдання виконано у середовищі MS Office (MS Word, MS Excel, MS Access, MS PowerPoint), MS FrontPage, що прості у використанні, мають зручний інтерфейс користувача. Результати виводяться на екран монітора, в разі необхідності – на принтер у вигляді тексту, таблиць, графіків, діаграм тощо; 2) із здійснення тестового контролю знань за допомогою програмних засобів MyTest, Moodle тощо. Тестування проводиться під час занять (поточний контроль) і під час підсумкового контролю знань.

Під час опрацювання завдань і тестів для підсумкового контролю враховується зміст навчального матеріалу, визначеного програмою підвищення кваліфікації, який учасники професійного навчання мають засвоїти в процесі самостійної роботи. Під час організації підвищення кваліфікації за допомогою дистанційної форми навчання, відповідно до програми підвищення кваліфікації, може передбачатися вхідний, поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль за дистанційною формою навчання може здійснюватися дистанційно. Підсумковий контроль за дистанційною формою навчання передбачає проведення контрольних заходів очно [3].

Дистанційне навчання має низку переваг перед іншими формами навчання. Так, практично не виходячи з оселі чи не залишаючи свого робочого місця, можна за допомогою телекомунікаційних технологій, зокрема відеозв'язку, одержувати структурований навчальний матеріал, представлений в електронному вигляді. Незначна за часом та обсягом частина навчального процесу дистанційної освіти може здійснюватися за очною формою (складання іспитів, практичні заняття тощо). Високий професіоналізм, прагнення до співробітництва, самоствердження і достатній рівень комунікації з колегами – це основні ознаки дистанційного навчання для державних службовців.

Наразі вже є можливість отримати реальні оцінки якості та ефективності від масового запровадження дистанційного навчання державних службовців. Зокрема, за

результатами проведеного анкетування серед державних службовців С. Жарая, К. Герасимюк, Л. Києнко-Романюк визначили, що «переважна кількість опитуваних задоволена процесом онлайн-навчання, в тому числі і під час пандемії COVID-19». Водночас можна виокремити і певні питання, пов'язані з дистанційним навчанням. Серед найбільших проблем, які впливають на якість навчання державних службовців в умовах пандемії зокрема та на якість дистанційного навчання загалом, можна виокремити такі: інтернет-зв'язок, технічне забезпечення робочого місця. Їх розв'язання вимагає державного втручання.

Дистанційна освіта дедалі активніше входить у наше життя. Вона зумовлена новими електронними технологіями і має низку переваг перед традиційними формами

навчання. Насамперед це доступність інформації, можливість навчання без відриву від роботи, велика кількість учнів одночасно. Але, як і будь-яке нове явище, дистанційна освіта потребує вивчення та подальшого вдосконалення. На наш погляд, для розвитку системи дистанційної освіти державних службовців необхідні цілеспрямовані зміни:

- 1) потрібно вдосконалювати нормативно-правову базу дистанційної освіти службовців;
- 2) необхідний моніторинг системи дистанційної освіти з метою контролю її якості;
- 3) слід активно впроваджувати цифрові технології в освітній процес;
- 4) потрібно вдосконалювати методичне забезпечення дистанційної освіти державних службовців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25 квітня 2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників і заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад за дистанційною формою навчання : Наказ НАДС України від 18 вересня 2020 р. № 173-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0173859-20#Text>.
3. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-9.htm.
4. Жарая С., Герасимюк К., Києнко-Романюк Л. Проблеми і перспективи дистанційного та онлайн-навчання державних службовців в умовах нових викликів і пандемії коронавірусу в Україні : *збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2020. Вип. 2. С. 125–133.